

ดินแดนไทยภาคใต้

อุดม นิปรีชาย

ดินแดนภาคใต้ของประเทศไทยอันเป็นที่ตั้งของเมืองและอาณาจักรที่เก่าแก่หลายแห่งนั้น ในปัจจุบันนี้ได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 14 จังหวัด คือ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส นับเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ นานาชนิด มีพืชพันธุ์ธัญญาหารสมบูรณ์ตลอดปี นับว่าเป็นภูมิภาคที่น่าจะให้ความสนใจต่อการศึกษา ค้นคว้าวิจัยในทางสังคมวิทยา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี รวมทั้งมีลักษณะแตกต่างไปจากภาคอื่น ๆ ทางภาษาและวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นอีกด้วย

ในด้านการศึกษาประวัติศาสตร์และโบราณคดีของภาคใต้ ดูเหมือนว่าเป็นภูมิภาคที่มีผู้ให้ความสนใจและกล่าวถึงมากที่สุด แม้จะเป็นบริเวณที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีน้อยที่สุดเมื่อไปเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ ก็ตาม ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพทางภูมิศาสตร์และที่ตั้งของภูมิภาคแห่งนี้มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ ภาคใต้ของไทยตั้งอยู่บนแหลมมลายูหรือแหลมทองคำติดต่อกับประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย ทำให้มีความสัมพันธ์กับประเทศดังกล่าวในด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง ยิ่งกว่านั้นยังเป็นบริเวณที่สามารถติดต่อกับทางการค้าและต่างประเทศโดยทางทะเลได้ทั้งสองด้านมาแต่โบราณ คือทางตะวันออกที่เป็นอ่าวไทย และทางตะวันตกที่เป็นมหาสมุทรอินเดีย นับว่าเป็นบริเวณที่ตั้งอยู่บนเส้นทางการติดต่อระหว่างตะวันตกและตะวันออกอย่างเหมาะสมที่สุด

จากเอกสารโบราณเก่าแก่ของชาวต่างประเทศที่ได้มีการบันทึกเอาไว้ เช่น ในจารึกบันทึก เจดหมายเหตุ ของชาวอินเดีย จีน กรีก และอาหรับ ล้วนแต่ระบุว่าแหลมมลายูหรือแหลมไทรโยคของไทย เป็นแหล่งสินค้าที่มั่งคั่งและเป็นศูนย์กลางการค้าขายมานานไม่ต่ำกว่าสมัยพุทธศตวรรษที่ 8-9 มีการรวมกลุ่มกันเป็นเมืองหลายแห่ง เช่น ตักโกลา พันพัน ตามพรลิงค์ ศรีวิชัย เซลิโพเซ เป็นต้น

ในราวพุทธศตวรรษที่ 14 อาณาจักร ชัน-โพ-ซี ได้รุ่งเรืองในแถบนี้ซึ่งหลายท่านให้ความเห็นว่า หมายถึงอาณาจักรศรีวิชัยนั่นเอง และมีผู้แสดงความคิดเห็นในเรื่องศูนย์กลางของอาณาจักรนี้ไว้แตกต่างกันออกไปหลายประการ แต่ละคนต่างก็แสดงเหตุผลจากการวิเคราะห์จากหลักฐานที่หาได้ ไม่ว่าจะเป็นเจดหมายเหตุจีน หรือศิลาจารึก รวมทั้งศิลปกรรมต่าง ๆ ที่หลงเหลืออยู่ด้วย จึงกลายเป็นข้อถกเถียงกันมาช้านานในหมู่นักประวัติศาสตร์และและโบราณคดีของไทยมาเลเซียและอินโดนีเซีย ซึ่งผลก็ยังไม่ลงเอยกันเพราะหลักฐานทางแหลมมลายูยังพบไม่มากนัก

จากที่กล่าวมาแล้วนั้นย่อมแสดงให้เห็นความสำคัญของดินแดนส่วนนี้ในสมัยโบราณได้เป็นอย่างดี

คำว่า "แหลมทอง" เป็นชื่อเรียกดินแดนที่เริ่มตั้งแต่คอคอคกระในจังหวัดระนองของไทยลงไป ปรากฏจากหลักฐานหนังสือมลายูเก่า ๆ มากเล่มด้วยกันว่าเดิมเรียกว่า "แหลมสะการามาเซ็น" หมายถึงแหลมทะเลเค็ม (สะการา=ทะเล มาเซ็น=เค็ม) ชาวอินเดียนับว่าเป็นชาติแรกที่เข้ามามีบทบาทในการเข้ามาค้าขายกับดินแดนแถบนี้เพื่อแสวงหาทอง จึงเรียกกันว่าสุวรรณภูมิ ประมาณปี พ.ศ. 473 ชาวอินเดียเข้ามาอาศัยทำการค้าในบริเวณแหลมทองมาก ดังเห็นได้ว่าดินแดนแห่งนี้ได้รับอิทธิพลทางอารยธรรมอินเดียอย่างมากมาย ซึ่งจะพบได้จากเรื่องต่างๆ ในหนังสือเล่มนี้ ไม่ว่าจะเป็นศาสนา ศิลปกรรมรวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีที่ได้รับ ล้วนแต่เป็นอิทธิพลจากอินเดียแทบทั้งสิ้น แล้วจึงค่อยมาผสมผสานกันเป็นลักษณะของตัวเองในดินแดนแถบนี้ โดยเฉพาะใน 14 จังหวัดภาคใต้ของไทย

อาณาจักรสำคัญที่ควรจะต้องกล่าวถึงนั้นก็คือ อาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งเชื่อกันว่ามีอำนาจในการปกครองไปตลอดทั่วแหลมมลายู ลงไปจนถึงบริเวณหมู่เกาะอินโดนีเซียปัจจุบัน โดยเฉพาะเกาะสุมาตรา มีเมืองสำคัญในภาคใต้เมืองหนึ่งตั้งตกอยู่ในอำนาจอิทธิพลของอาณาจักรศรีวิชัยด้วย ก็คือ เมืองนครศรีธรรมราช อาณาจักรศรีวิชัยมีอำนาจอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษ

ที่ 13-19 จนถึง พ.ศ. 1836 ก็สูญเสียด่านนาจ ทำให้เกิดอาณาจักรน้อยขึ้นอีกอย่างมากมาย ใน
 ในระยะเดียวกันสุโขทัยก็เริ่มมีอำนาจมากขึ้นในดินแดนสุวรรณภูมิตอนบน ทำให้เกิดความ
 สัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์กับดินแดนทางภาคใต้ด้วย ความรุ่งเรืองของอาณาจักรศรีวิชัย ได้
 สร้างสมสิ่งต่างๆ ให้ตกทอดมาเป็นฉบับของอาณาจักรในรุ่นหลัง เช่นศาสนา ศิลปกรรม
 และวัฒนธรรมต่างๆ อย่างมากมาย ผลจากการส่งสมดังกล่าวก่อเป็นผลให้เมืองนครศรีธรรมราช
 มีลักษณะพิเศษกว่าเมืองใดๆ ในประเทศไทย

เมืองนครศรีธรรมราช จากหนังสือภูเก็ต โดยสุนัย ราชภัฏचारักษ์ ได้กล่าวว่า
 “ไทยได้ใช้เวลาประมาณ 300 ปี (พ.ศ. 500-800) ในการสถาปนาอาณาจักรไทยแห่งแรกขึ้นใน
 แหลงมลายู ซึ่งเดิมนั้นใช้ชื่อว่า อาณาจักร “ตามพลิงค์ม” (หรือตามพรลิงค์) แสดงว่าอาณาจักร
 นี้มีมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 จดหมายเหตุจีนราชวงศ์เหลียง (พ.ศ. 1045-1099) เรียกว่า
 คิวคุดอน อาณาจักรตามพลิงค์หรืออีกนัยหนึ่งเมืองนครศรีธรรมราช นับว่าเป็นเมืองเก่าแก่ที่
 สุดเมืองหนึ่งในประเทศไทย คงมีกษัตริย์ปกครองมาตั้งแต่ พ.ศ. 800 เป็นต้นมา นามกษัตริย์ที่
 มีชื่อเสียงองค์หนึ่งคือ “พระเจ้าจันทรภาณุ” เป็นผู้มีอำนาจแผ่ไปทั่วแหลมมลายู” ในหนังสือ
 ชินกาลมาลินีกล่าวไว้ว่า ผู้ปกครองเมืองศรีธรรมนคร ทรงพระนามว่า ศรีธรรมราช อันเป็น
 ชื่อของเมืองนครศรีธรรมราชปัจจุบัน ในตำนานเมืองนครศรีธรรมราชได้กล่าวถึงเมืองต่างๆ
 ที่อยู่รวมกันในอาณาจักรนี้รวม 12 เมือง จัดในรูปแบบ 12 นักษัตร โดยรอบอาณาเขตและ
 กำหนดให้ใช้สัตว์ประจำปีเป็นตราของเมืองนั้นๆ เช่นเมืองสายบุรี ใช้ตราหนู (ชวด) เมือง
 ชุมพร ใช้ตราแพะ (มะแม) เป็นต้น

เมื่ออาณาจักรศรีวิชัยเจริญรุ่งเรืองเรื่องอยู่นั้น ตามพลิงค์ก็ยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลของ
 ศรีวิชัย จนกระทั่งศรีวิชัยเสื่อมอำนาจลงเมืองต่างๆ จึงพากันเป็นอิสระ โดยเมืองนครศรีธรรม
 ราชกลายเป็นศูนย์กลาง และมีอำนาจในการปกครองในดินแดนแถบนี้ แม้สุโขทัยจะเป็นใหญ่ใน
 ดินแดนสุวรรณภูมิส่วนบน แต่อาณาจักรคนไทยต่างๆ โดยเฉพาะทางใต้ก็ยังคงเป็นอิสระ แต่โดย
 พระปรีชาสามารถของพ่อขุนรามคำแหง อาณาจักรเหล่านี้จึงยอมอยู่รวมกันเพื่อความเป็นปึกแผ่น
 ของชาติไทย

พระราชพงศาวดารไทยได้กล่าวถึงเมืองนครศรีธรรมราชว่าได้เข้าร่วมเป็นอาณาจักร
 เดียวกัน โดยมีฐานะเป็นเมืองเอกเทียบเท่าเมืองพิฆณูโลก และเป็นเมืองเอกของฝ่ายใต้ตลอด
 สมัยกรุงศรีอยุธยา ทำหน้าที่เป็นเมืองที่ควบคุมดูแลเมืองต่างๆ ในภาคใต้ทั้งหมด

มาในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี เมืองนครศรีธรรมราชมีอำนาจปกครองเสมอ
ประเทศราช แต่ครั้นถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก็ถูกลดอำนาจลงมาเป็นหัวเมืองเอก ต่อมา
มีการตั้งเมืองสงขลาเป็นเมืองเอกขึ้นอีกเมืองหนึ่ง เพื่อแบ่งภาระรับผิดชอบหัวเมืองมลายูร่วม
กับนครศรีธรรมราช บทบาทของเมืองนครศรีธรรมราชจึงลดความสำคัญลงไปจากเดิมบ้าง

ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการปฏิรูปการปกครอง ความสำคัญของเมืองนครศรีธรรมราช
ก็เริ่มลดลงอีก จนถึง พ.ศ. 2475 นครศรีธรรมราชจึงเป็นเพียงเมืองหนึ่งในราชอาณาจักรไทย
แต่ความสำคัญในการแบ่งอำนาจการปกครองของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ก็ยังคงมีอยู่ คือ
เมืองนครศรีธรรมราชยังเป็นที่ตั้งสำนักงานเขต 8 อันเป็นตัวแทนของกระทรวงทบวงกรม
ต่าง ๆ เช่น สรรพากรเขต อัยการเขต ภาษีไม้อื่นเขต เป็นต้น ซึ่งมีจังหวัดต่าง ๆ รวมอยู่ 7 จังหวัด
คือ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา ภูเก็ต กระบี่ และนครศรีธรรมราช

ดินแดนแหลมทองหรือภาคใต้แห่งนี้ มีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยโบราณ
เป็นแหล่งที่มีพ่อค้าต่าง ๆ ต้องเดินทางผ่านไปมา จึงนับว่าเป็นดินแดนที่รับเอาอารยธรรม
ต่าง ๆ ไว้มากมาย โดยเฉพาะอารยธรรมอินเดียซึ่งผสมผสานกันเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง
ของภาคใต้และเป็นสิ่งที่ควรจะศึกษาค้นคว้าวิจัยสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นศิลปวัฒนธรรมทุก
ด้านที่ได้มีวิวัฒนาการมาตลอดเวลา ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น ที่แสดง
ให้เห็นถึงความเป็นแหลมทองของไทย ตลอดทุกยุคทุกสมัยในประวัติศาสตร์ไทยที่ผ่านมา
จนเท่าทุกวันนี้